

نام کتاب: در مسیر تحول (گزیده‌ای از سخنرانی‌ها و بیانیه‌های استاد سرور دانش، معاون دوم ریاست جمهوری) گردآورنده، تهیه و تنظیم: آمريت مطبوعات دفتر معاونت دوم ریاست جمهوری ا.ا. ناشر: بنیاد اندیشه ویراستار: علی پیام طرح جلد و صفحه‌آرایی: هادی مروج چاپ: کاج نوبت چاپ: اول، خزان ۱۳۹۷، کابل شمارگان: هر جلد ۱۰۰۰ نسخه قیمت هر سه جلد: ۹۰۰ افغانی

که افزود بر بازی ارزنده سیاسی در متن حوادث سیاسی کشور، بخشی از تئوری‌های عصر گذار و عبور از بحران‌های پیچیده کنونی را بنیادگذاری کرده است». از این لحاظ این بیانه‌ها می‌توانند مهم و ارزنده باشند. بدون تردید، در جمع این بیانه‌ها، بیانه‌هایی با رویکرد خبری نیز هستند؛ اما حداکثر آن‌ها دارای متن محکم، محتوای عالی، معلومات ارزشمند تاریخی و تحولات امروزی است. این متون در تبیین پیچیدگی‌های اوضاع افغانستان به خوانندگان کمک می‌کنند و برای عبور از این وضعیت نامطلوب و رسیدن به وضعیت مطلوب، راهکار و راه‌حلی مناسب نیز پیش پای خوانندگان می‌گذارند. با این حال، «در مسیر تحول» در روایت برهه‌ای از تاریخ، نقش خوب و تأثیرگذار بازی می‌کند. این بیانه‌ها در کنار این که از نظر محتوایی ارزشمندند، از نظر صوری، ساختار متنی و هم‌چنین کتاب‌آرایی از شکل مناسب امروزی برخوردارند.

به صورت عموم می‌توان گفت که این بیانه‌ها از چند نگاه مفیدند:

۱. از لحاظ تاریخی، بیان‌کننده اوضاع سیاسی و اجتماعی یک دوره تاریخی‌اند؛ دوره‌ای که هم ویرانه‌های جنگ را می‌توان دید و هم نشانه‌های عصر مدرن و دموکراسی و آزادی. این معلومات تاریخی-سیاسی هم اکنون اهمیت دارند و هم در آینده می‌توانند چراغی بر اوضاع پیچیده، پریپیچ‌وخم و پرفرازونشیب نسل‌های بعد باشند و برای محققان و پژوهشگران تاریخ، منبع ارزشمند و مفیدی خواهند بود.
۲. از لحاظ محتوایی نیز بیانه‌هایی که در این مجموعه گردآورده شده‌اند، ارزشمندند؛ زیرا این بیانه‌ها برخاسته از درون سال‌ها مطالعه دقیق و تجربه‌های زیسته‌شده سیاسی استاد دانش‌اند که با دقت و ژرف‌نگری تمام، تهیه و در مناسبت‌های مختلف ارائه شده‌اند.
۳. این بیانه‌ها در کنار این که برهه‌ای از تاریخ را روایت می‌کنند، راه و

«در مسیر تحول» مجموعه سخنرانی‌ها و بیانیه‌های استاد سرور دانش، معاون دوم ریاست جمهوری است. در این مجموعه بیانه‌ها و سخنرانی‌های سال‌های ۱۳۸۳ ه.خ تا ۱۳۹۶ ه.خ گردآوری شده‌اند. در این مدت استاد دانش به عنوان اولین والی ولایت دایکندی، وزیر عدلیه، وزیر تحصیلات عالی و معاونت دوم ریاست جمهوری فعالیت داشته و دارد. این مجموعه که توسط آمريت مطبوعات دفتر معاونت دوم ریاست جمهوری ا.ا. گردآوری و تنظیم شده‌اند، در خزان سال ۱۳۹۷ توسط انتشارات بنیاد اندیشه در سه جلد، به چاپ رسیده است. محمد هدایت، پژوهشگر و مشاور مطبوعاتی استاد سرور دانش، معاون دوم ریاست جمهوری مقدمه‌ای بر آن نوشته است. وی در مقدمه‌اش می‌نویسد:

«شخصیت و جایگاه استاد دانش در وضعیت جدید کشور استثنایی و منحصر به فرد بوده است؛ زیرا او سوای فعالیت‌های گسترده سیاسی و فرهنگی در دوره جهاد و مقاومت، از روزی که عضو کمیسیون‌های تسوید و تدقیق قانون اساسی جدید شد تا پسین که مسئولیت‌های بزرگ حکومتی را به دوش گرفت؛ مانند اولین والی ولایت نوتائیس دایکندی، وزیر وزارت عدلیه، وزیر وزرات تحصیلات عالی و اکنون معاون دوم رئیس جمهور، هرگز راهی را نپیموده است که اتهام و برجسبی بر او زده شود.»

این بیانه‌ها در زمان‌های متفاوت، مناسبت‌های مختلف و زمینه‌های گوناگون توسط استاد دانش ارائه شده‌اند که بدون شک بیان‌کننده و تبیین‌کننده راه، روش و منش سیاسی و فرهنگی ایشان نیز هستند. در این بیانه‌ها طرح‌ها، برنامه‌ها، پیشنهادات، گزارش‌های کاری و دیدگاه‌های جامع، ملی و سازنده استاد دانش را می‌توان خواند. به گفته هدایت: «از سوی دیگر استاد دانش چهره دانشگاهی و سیاست‌مدار دانشمندی است

روش، و موضع‌گیری‌های سیاسی استاد دانش را نیز در قضایا و حوادث افغانستان بیان می‌کنند و برای نسل‌های بعد آموزنده‌اند.

۴. نشر این بیانیه‌ها سنگ‌بنای راه تازه‌ای را نیز می‌گذارد تا بزرگان و سیاست‌مداران دیگر نیز به همین شکل دست به تاریخ‌سازی و اطلاع‌رسانی بزنند و مواد مفید برای نسل‌های آینده از خود بر جای بگذارند تا آیندگان در قسمت این که امروز چه می‌گذرد، بی‌خبر و ناآگاه نمانند.

تا اکنون سه جلد این مجموعه به چاپ رسیده‌اند و مجموعه‌های بعدی آن نیز به زودی به چاپ خواهند رسید. سه مجموعه‌ای که تا اکنون به چاپ رسیده‌اند، شامل این‌هاست:

جلد اول، شامل چهل‌وسه بیانیه است، این چهل‌وسه بیانیه، گزیده‌ای از بیانیه‌های استاد دانش بین سال‌های ۱۳۸۳ تا ۱۳۹۳ است. در این زمان‌ها استاد دانش به عنوان والی ولایت دایکندی، وزیر عدلیه و وزیر تحصیلات عالی کار کرده است. در این دوره‌ها و دوره‌های بعد، بیانیه‌های زیاد در مناسبت‌های مختلف ارائه شده است که شامل این مجموعه نیستند.

جلد دوم «در مسیر تحول» شامل بیانیه‌هایی است که بین سال‌های ۱۳۹۳ و ۱۳۹۵ صادر شده‌اند. در این زمان استاد دانش به عنوان معاون دوم ریاست جمهوری ایفای وظیفه کرده است. این جلد در واقع روایتگر اوضاع و احوال سال‌های یاد شده است. از بیانیه‌های این جلد می‌توان دانست چه اتفاقات عمده‌ای در کشور رخ داده و چه تصمیم‌هایی در سطح رهبری دولت گرفته شده است. در این سال‌ها، بیشتر از آن‌چه که در این جلد آمده است، بیانیه صادر شده؛ اما بخشی از آن بیانیه‌ها در این مجموعه گزینش شده است.

جلد سوم «در مسیر تحول» هم شامل بیانیه‌های سال ۱۳۹۶ می‌شود. این بیانیه‌ها به مناسبت‌های مختلف همین سال اختصاص یافته‌اند و بیان‌کننده موضع‌گیری‌های استاد دانش، به عنوان معاون دوم ریاست جمهوری هستند. این بیانیه‌ها نیز مانند بیانیه‌های سال‌های گذشته نقش‌شان را به خوبی بازی می‌کنند و حوادث و اتفاقات سال ۱۳۹۶ را روایت می‌کنند.

جلد چهارم «در مسیر تحول» که شامل بیانیه‌های سال ۱۳۹۷ می‌شود، هنوز به چاپ نرسیده است و در آینده نزدیک به چاپ خواهد رسید.

نام کتاب: نامه‌ها و سندها
گردآورنده، تهیه و تنظیم: عبدالله اکبری
ویراستار: صادق دهقان
نمونه‌خوانی: هادی اکبری و نوروز رجا
حروف‌نگاری: سیف‌الله اکبری، فداحسین قاسمی و آصف غزنوی
ناشر: نشر تاریخ شفاهی افغانستان (وابسته به بنیاد تاریخ شفاهی افغانستان)
طرح جلد و صفحه‌آرایی: حمید فیدل
چاپ: کاج
نوبت چاپ: اول، بهار ۱۳۹۷، کابل
شمارگان: ۲۰۰۰
قیمت: ۳۵۰ افغانی

ویرایش شده است. هم‌چنان استاد سرور دانش، معاون دوم ریاست جمهوری دیباچه مفصلی بر آن نوشته است. استاد دانش در دیباچه «نامه‌ها و سندها» به خصوصیات و ویژگی‌های منحصر به فرد و نیک نسل قبلی اشاره کرده است و از آن‌ها به عنوان نسل «آگاه، انتخاب‌گر، پویا و برخاسته از متن درد، رنج، زجر و حرمان تاریخی» یاد کرده است؛

نشر تاریخ شفاهی افغانستان که وابسته به بنیاد تاریخ شفاهی افغانستان است، به تازگی‌ها بخشی از نامه‌ها و نوشته‌های قلمی شهید ابوزر غزنوی، آن سردار شهیر و دلیر را تحت عنوان «نامه‌ها و سندها» منتشر کرده است. همان‌گونه که در شناسنامه کتاب «نامه‌ها و سندها» مشاهده می‌شود، به کوشش عبدالله اکبری گردآوری شده و توسط صادق دهقان

نسلی که آگاهانه تصمیم می‌گرفت، هوشیارانه عمل می‌کرد و زیرکانه به مسائل می‌نگریست. به باور استاد دانش، نسلی که در دهه‌های چهل، پنجاه، شصت و هفتاد زیستند، قلم و تفنگ را بنا بر مقتضای زمان یک‌جا برداشته بودند که در مواقع ضروری از آن‌ها استفاده می‌کردند. هرچند هیچ‌یک از آن‌ها طرف‌دار جنگ و ویرانگری نبودند؛ اما مقتضای حال خواستار این دو نوع سلاح بود، آن‌ها نیز به جبر زمان این دو سلاح را با خود حمل می‌دادند. به باور استاد دانش آن‌ها آگاهانه می‌خواندند، شجاعانه و صادقانه برای اهداف و آرزوهای والای‌شان می‌جنگیدند. پاکی، صداقت، دین‌مداری، معنویت‌گرایی و اخلاق‌مداری از جمله ویژگی‌هایی بودند که آن‌ها را از افتادن در دام تزویر و ریای سیاسی معمول محافظت می‌کردند. به گفته استاد دانش آن‌ها منافع شخصی‌شان را کنار گذاشته بودند و همه به خاطر منافع جمعی دست‌به‌دست هم داده بودند. وی از شهید ابوذر غزنوی با این تعبیر یاد می‌کند: «در این میان شهید ابوذری یکی از شاهانه‌های این جماعت و نمادی برجسته از نسل نخست و تکرارناشدنی سازمان نصر و از گردن‌فرازان و سربرداران این گروه بود. ایمانی راسخ و تزلزل‌ناپذیر داشت و زبان و بیانی شیوا و رسا، قلم جذاب و روان، اندیشه‌ای روشن و ژرف و دیدگاهی شفاف و صریح. او وفادار و رازدار بود و تکیه‌گاه و قوت قلب همه هم‌زمان و هم‌سنگران‌ش و در حقیقت، همه ویژگی‌هایی که درباره این نسل شمردیم، همه یک‌جا در وجودش تبلور یافته بودند.»

کتاب «نامه‌ها و سندها» متشکل از سه بخش ذیل است:

۱. نامه‌هایی که ابوذر به دیگران نوشته است؛

۲. نامه‌هایی که دیگران به ابوذر نوشته‌اند؛

۳. نامه‌ها و سندهای پراکنده.

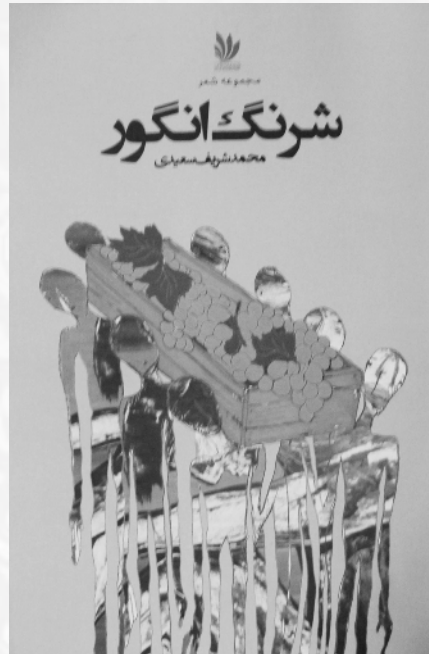
بخش اول کتاب، به نامه‌هایی اختصاص یافته است که شهید ابوذر غزنوی طبق ضرورت به دیگران نوشته است. این نامه‌ها از یک آدرس یا منبع (شهید ابوذر) به آدرس‌های متعددی فرستاده شده‌اند. تعداد آن‌ها به سی و یک نامه می‌رسد. مخاطبان یا مراجعی که بدان‌ها فرستاده شده‌اند، گاهی فرد یا جمع‌اند و زمانی هم اداره یا فامیل‌اند. حداکثر این نامه‌ها به بزرگان و قومندانان درون حزبی و بیرون حزبی نوشته شده‌اند؛ به گونه‌ای مثال نامه‌ای به شهید وحدت ملی، استاد عبدالعلی مزاری، حکمت‌یار، برهان‌دین ربانی، سیاف، شیخ آصف محسنی، احمدشاه مسعود، پایگاه شهید مظفری، پایگاه شهید رضایی، نوروزعلی رضایی و غیره فرستاده شده‌اند. در میان این سی و یک نامه تنها یک نامه است که به آدرس خانم بزرگوارشان (خانم لطیفه) فرستاده شده است و باقی همه

به دیگران ارسال شده‌اند.

بخش دوم کتاب، به نامه‌هایی اختصاص یافته است که از دیگران به آدرس شهید ابوذر غزنوی فرستاده شده‌اند. بر عکس بخش اول، که سردار و مبارز شهیر، ابوذر غزنوی به عنوان سرچشمه، پخش‌کننده و عامل درجه‌یک این نامه‌ها بود، از آدرس‌های مختلف به او فرستاده شده‌اند. این بار نیز مانند دور قبلی شهید ابوذر غزنوی به عنوان نقطه تقاطع دیگران، نامه‌ها را دریافت می‌کند. در هر دوی این بخش شهید ابوذر غزنوی نقطه تقاطع این نامه‌ها و نقطه وصل دیگران است. تعداد نامه‌هایی که در این بخش گرد آمده‌اند، به نودوشش نامه می‌رسد. به گونه‌ای مثال نامه مزاری به ابوذر و عرفانی، نامه مزاری به ابوذر و دیگران، نامه مزاری به ابوذر، خلیلی و اخلاصی، نامه مزاری به ابوذر و دیگران، نامه مزاری به ابوذر، نامه عبدالحکیم میثم به ابوذر، نامه اخلاصی ابوذر، نامه حزب محاذ ملی افغانستان به ابوذر، نامه حاجی محمدحسین به ابوذر و ...

بخش سوم کتاب «نامه‌ها و سندها» به نامه‌ها و سندهای پراکنده اختصاص یافته است و تعداد آن نیز به نود و یک نامه می‌رسد. در این بخش نامه‌های یک فرد یا ارگان یا گروه مشخصی به فرد یا ارگان دیگر، اعلامیه یا اطلاعیه احزاب و جریان‌های آن روزگار، مصوبه‌ها، خلاصه نظریات، گزارش‌ها، فیصله‌نامه‌ها و ابلاغیه‌ها بدون در نظر داشت تاریخ آن‌ها ترتیب و تنظیم شده‌اند. این نامه‌ها و سندها گاهی به صورت مستقیم با ابوذر ارتباط ندارند، بلکه وی فقط جمع‌آوری‌کننده و گردآورنده آن‌ها است.

نشر و پخش نامه‌هایی از این دست، در شرایطی که طوفان تکنولوژی این ژانر نوشتاری را در پس‌خانه‌های فراموشی رانده و تقریباً زیر گرد و غبار نامه‌های الکترونیکی و صفحه‌های مجازی (فیسبوک، توئیتر، تلگرام، ایمو، و ...) در حال نابود شدن است، از ارزش خاصی برخوردار است. این نامه‌ها از یک سو روایت‌گر برهه‌ای از تاریخ و قطعه‌ای از روزگار تلخ گذشتگان بیدار و آگاه دیروزند و از سوی دیگر یادآوری‌کننده زحمات نویسنده و گردآوری‌کننده آن‌ها نیز هستند. نشر این نامه‌ها می‌تواند تلنگری در ذهن و ضمیر نسل امروزی که درگیر روزمرگی و فضاهای مجازی‌اند، نیز بیافریند تا به تعبیر استاد دانش پا جای پای «بیدارگران» دیروز بگذارند و از کارهای ستودنی آن‌ها الگو و از اشتباهات‌شان پند بگیرند. عکس‌العمل‌ها و انتخاب‌های‌شان آگاهانه و برخاسته از مطالعه و دانش عمیق تاریخ گذشته و اوضاع روزشان باشند.

نام کتاب: شرنگ انگور
 نویسنده: محمد شریف سعیدی
 ویراستار: محمد حسین محمدی
 ناشر: انتشارات تاک
 طرح جلد: محسن حسینی
 نوبت چاپ: اول، زمستان ۱۳۹۷
 شمارگان: ۵۵۰
 قیمت: ۱۶۰ افغانی

در سایه آن اعمال می‌شوند، در سراسر مجموعه می‌توان مشاهده کرد و با تأثر خواند.

سعیدی در شعر بلندی تحت عنوان «بعد از جنگ» در کنار این که حقایق و واقعیت‌های فصل بعد از جنگ را بیان کرده است، ظلم‌ها، ستم‌ها و ویرانی‌های دوران جنگ را نیز به تصویر کشیده است. این شعر با آن که عبارت «بعد از جنگ» را چهل و پنج بار تکرار کرده است؛ اما باز هم این تکرار ناخوشایند جلوه نمی‌کند. سعیدی فقط در همین شعر بلندش نیز توانسته ابعاد و گستردگی جنگ و تلخ‌کامی‌های آن را به صورت غیر مستقیم بیان کند:

کاهش هم‌جنس‌گرایی
 بعد از جنگ
 تحریم کافور
 بعد از جنگ

فرزندانی که شبیه پدرهاشان نیستند
 بعد از جنگ... (سعیدی، ۱۳۹۶: ۲۷)

این شعر به همین شیوه ادامه می‌یابد و به تمام ابعاد جنگ و میراث ناخوش‌آیند آن اشاره می‌کند. آنچه که در این شعر بلند جلب توجه می‌کند، یکی تکرار و دیگر بیان غیر مستقیم واقعیت‌های دو فضا (جنگی و پس از جنگ) است. گفتنی است که تکرار بدون هیچ فاصله‌ای در شعرهای دیگری نیز آمده است که آن معنای زیاد بودن، استمرار و تکرار عمل را نشان می‌دهد.

آخرین مجموعه شعری محمد شریف سعیدی (شرنگ انگور) سرشار از استعاره‌ها، تشبیه‌ها و تعبیرهایی جدید است که از تجربه زیاد و درایت و تسلط وی در حوزه شعر سرچشمه می‌گیرد. استعاره‌های مجموعه «شرنگ انگور» گاهی در سطح واژه‌اند و زمانی در سطح جمله و حتا

پروردگارا!

مرا بر هوای نفس پیروز گردان
 اگر پیروزی ممکن نیست
 کام گناهانم را شیرین کن
 و گل‌های شیپوری را
 رو به من بنواز.
 سعیدی

«شرنگ انگور» آخرین مجموعه شعری محمد شریف سعیدی است که به بازار کتاب عرضه شده است. این مجموعه در برگرفته شعرهای سپید و سه‌گانی‌های وی است که بین سال‌های ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۶ سروده شده‌اند. «شرنگ انگور» ۱۶۴ صفحه دارد و از سوی انتشارات «تاک» در زمستان سال ۱۳۹۶ به چاپ رسیده است. سعیدی با آن که خود در میان فارسی‌زبانان زندگی نمی‌کند؛ اما آثاری آفریده‌اش همه به زبان فارسی و مربوط به دغدغه‌ها و نارسایی‌ها و نابسامانی‌های همین مردم‌اند. او نیز مانند بسیاری از نویسندگان و شاعران افغانستانی از راه دور بیننده رنج و بدبختی انسان‌های زادگاهش است و مانند محمد آصف سلطان‌زاده، عتیق رحیمی، خالد حسینی، ابراهیم امینی و بسیاری از نویسندگان و شاعران دیگر از راه دور درباره نابسامانی‌ها و ناملایمات مردم‌شان اثر می‌آفریند و ادبیات خلق می‌کند.

جنگ، جنایت، مهاجرت، نابرابری، ستم و خون‌ریزی واژه‌هایی‌اند که در مجموعه «شرنگ انگور» باربار تکرار شده‌اند. به عبارت دیگر؛ جنگ، جنایت و مهاجرت از جمله مضامینی‌اند که ذهن سعیدی را به عنوان سراینده این شعرها به خود مشغول کرده‌اند. جنگ و ردپا، سایه و تأثیر آن را که مهاجرت، آوارگی، ویرانی، بدبختی و فقر حاصل ناخواستگی، تلخ و ناخوش‌آیند آند و نابرابری، جنایت، انتحار، انفجار و خون‌ریزی

یک قطعه شعرند؛ یعنی گاهی شاعر چیزی را بر زبان آورده و از مفهومی درازدامنی سخن گفته است که همه آن مفهوم استعاری دارد.

همچنان تشبیه‌ها و تشخیص‌های قشنگی نیز در مجموعه «شرنگ انگور» می‌توان خواند:

بیرون ایستاده‌ام

خانه آدمی است ایستاده در تاریکی

و گوزن از چشم‌هایش شاخ کشیده... (سعیدی، ۱۳۹۶: ۲۳-۲۴)

در کل از نگاه آرایه‌های بدیعی و بیانی یا از نگاه آرایه‌های ادبی می‌توان مجموعه «شرنگ انگور» را یک مجموعه سرشار از ابداع‌های زبانی مختص به خود سعیدی دانست. سعیدی تشبیه‌ها و استعاره‌ها و پارادوکس‌ها یا تناقض‌هایی را در شعرش استفاده کرده است که از تجربه تاریخی و روزمره خودش سرچشمه می‌گیرند. این استعاره‌ها، تشبیه‌ها، تناقض‌ها و تعبیرها از لای مجموعه‌های شعری دیگران برگرفته نشده‌اند. شاعر با زندگی‌ای که در حوزه شعر دارد، آن‌ها را کشف و استفاده کرده است.

ژانرها و قالب‌هایی ادبی هرچند که کوتاه شده رفته‌اند، به همان اندازه زنده‌شدن و صاحب نام شدن در آن ژانرها را نیز دشوار کرده است. وقتی نویسنده می‌خواهد زمانی بنویسد، مجال و زمانی بیشتری برای گفتن مطلب خود دارد یا زمینه بیشتری برای پروردن سوژه دارد؛ اما برعکس وقتی می‌خواهد داستان کوتاه بنویسد، این مجال و فرصت تنگ و محدود می‌شود و دست شاعر از لحاظ زمانی و مکانی در پروردن سوژه و مضمون مورد نظر بسته می‌شود. در این صورت، کار نویسنده نیز سخت می‌شود

و او مجبور می‌شود که زمان زیادی را صرف کند تا محتوای بلند را کوتاه کرده، با واژگان و ماجراهای محدودتری بیان کند. حالا اگر نویسنده‌ای دست به نوشتن داستان مینی‌مال بزند، کارش سخت‌تر از کسی می‌شود که او داستان کوتاه می‌نویسد. دقت، مهارت، تجربه، استعداد و توانایی بیشتری می‌طلبد تا با واژه‌های محدود و اندک، یک مفهوم عام و گسترده انسانی را بیان کند که هم گیرا و جذاب باشد، و هم ادبی و هنری. در حوزه شعر هم همین‌گونه است. شاعر قصیده‌سرا نسبت به شاعر غزل‌سرا مجال بیشتری برای پروردن سوژه‌اش دارد و همین‌طور شاعر غزل‌سرا فرصت زیادتری نسبت به یک دوبیتی‌سرا و رباعی‌سرا دارد؛ یعنی هرچندی که قالب کوتاه‌تر و تعداد واژه‌ها محدودتر و فرصت کمتر می‌شود، به همان اندازه بیان مطلب چه در شعر و چه داستان و چه در خطابه دشوارتر و سخت‌تر می‌شود. بنابراین، قالب سه‌گانی که سعیدی بدان دل‌بستگی نشان می‌دهد، این دشواری دست‌و‌پال او را بسته است و آن موفقیتی را که در غزل‌سرایی دارد، در این عرصه ندارد. این‌جا آن چیزی را که باید آفریده می‌شد، نیافریده است. آن لذتی را که برای خواننده می‌آفرید، نیافریده است. آن کیفیت ادبی که باید حس می‌شد، نمی‌شود. البته این تنها در سه‌گانی‌های سعیدی حس‌شدنی نیست، بلکه حد اعظم شعرهای سپید او نیز چنین‌اند. در شعرهای سپیدش نیز ناموفق ظاهر شده است. تعدادی زیادی از شعرهای سپید مجموعه نیز عاری از آن طراوت و تازگی، کیفیت و جذابیت شعری‌اند. کم‌تر می‌شود خواننده احساس لذت یا درد، خشم یا نفرت کند. وقتی شعری یا داستانی چنین چیزی نتواند در خواننده ایجاد کند، نشان می‌دهد که به هدف نرسیده است.

نام کتاب: ناداستان‌ها

نویسنده: شهریار آرمان

ناشر: انتشارات مقصودی

ناشر همکار: مرکز فرهنگی افغانستان

طرح جلد و صفحه‌آرایی: یونس قدمی

نوبت چاپ: اول، تابستان ۱۳۹۷

شمارگان: ۱۰۰۰

قیمت: ۱۲۰ افغانی

مرکز فرهنگی افغانستان با قطع رقعی، در یک صدوسی و دو صفحه منتشر شده است. شهریار آرمان پیش از این مجموعه داستان‌های «پشت پلک

«ناداستان‌ها» آخرین اثر ادبی شهریار آرمان، در برگرفته هجده نوشته کوتاه روایتی است. این کتاب تابستان سال ۱۳۹۷ از سوی انتشارات مقصودی و

ثریا»، «صبح روز عید»، «هزارمین شب ثریا»، «نشانی‌های غلط» و رمان‌های «گل‌های سیاه» و «دوردست» را نوشته و منتشر کرده است. ناداستان ژانری است که از دل داستان‌نویسی و روزنامه‌نویسی برآمده است؛ ژانری که هرچند نسبت به داستان کشمکش و ماجرای کمتری دارد؛ اما برعکس از صمیمیت و گیرایی ویژه‌ای برخوردار است. این ژانر به خاطر این صمیمیت، گیرایی و روایی بودن و شخصی بودنش که خلاقانه نیز است، می‌تواند به اندازه یک رمان یا یک داستان کوتاه تأثیرگذار و جالب باشد. ناداستان‌ها روایت‌هایی برآمده از دل واقعیت‌های روزانه نویسندگان آن‌ها به شیوه خلاقانه و ادبی‌اند که می‌توانند خوانندگان را بیشتر در جریان احساسات، افکار، اندیشه‌ها، باورها، چشم‌دیدها و آفات زندگی آن‌ها قرار بدهند. از این نگاه خیلی از نویسندگان دست به نوشتن ناداستان‌ها می‌زنند و تعداد زیادی از این ناداستان‌ها نیز از اهمیت خاصی برخوردارند. ناداستان‌ها گونه‌های زیادی دارند که می‌توان از خاطره‌نویسی، زندگی‌نامه‌نویسی، روزانه‌نویسی، شرح حال‌نویسی، سفرنامه‌نویسی، غذانامه و جستار یاد کرد. تعدادی از این گونه‌ها در گذشته هم مروج بودند که در زبان فارسی دری، آثار مانند «سفرنامه ناصر خسرو» و غیره از همین نوع‌اند.

بنابراین، کتاب «ناداستان‌ها»ی شهریار آرمان همان‌گونه که از نامش نیز پیدا است، قطعه‌هایی را شامل می‌شود که برآمده از دل چشم‌دیدها و احساسات و افکار روزانه وی هستند. قطعه‌هایی که گاهی یک صفحه و زمانی تا سه یا چهار صفحه را دربر می‌گیرند. نکاتی که در این نوشته‌ها زیبایند و مخاطب را جذب می‌کنند، گاهی خنده بر لب‌های او می‌آفرینند و زمانی اندوه در ضمیر او خلق می‌کنند، همان صمیمیت خاص ژانر ناداستان و روایی بودن و غیر صریح گفتن اصل مطلب است. انتقال احساس و بیان هدف در این قطعه‌ها به شیوه زیبا و غیر مستقیم و اکثراً هم با پایان باز صورت گرفته است؛ به گونه مثال وقتی می‌خواهد دزدی دختری را به تصویر بکشد، هرگز واژه دزد را به کار نمی‌برد و از فقر و فاقه‌ای که خانواده او را تحت فشار قرار داده‌اند، یادی نمی‌کند؛ اما با کوتاهی و سادگی دوست‌داشتنی ماجرای دزدی او را روایت می‌کند که فقر به عنوان محرک این دزدی و مشکلی عمده در خانواده او به خواننده القا می‌شود. هم‌چنان پایان باز تعدادی از متن‌های این کتاب خواننده را به فکر فرو می‌برد و به اندیشیدن واداشته، محدودیت برداشت واحد را از سر راه خواننده بر می‌دارد. وقتی می‌خواهد فساد اخلاقی قومندان را به تصویر بکشد، هرگز از گرداب فساد اخلاقی‌ای که او بدان گرفتار است، حرفی نمی‌زند؛ اما راحت می‌آید پولیس اسیرشده‌ای را سر کوچه ایستاد می‌کند تا نگذارد کسی وارد این کوچه شود. این پولیس مثلاً وظیفه‌شناس

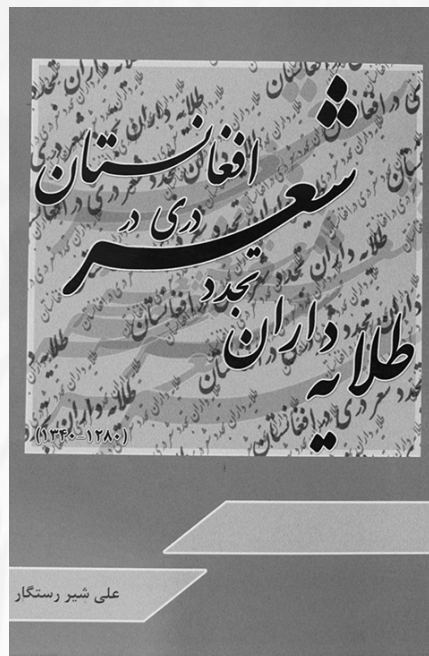
نه تنها که بیگانه‌ها را که اهالی کوچه را هم نمی‌گذارد که به خانه‌های‌شان برگردند تا مبادا رسوایی قومندان بالا بزند و همه از کار او سر در بیاورد. نکته دیگری که در قطعه‌های روایی (ناداستان‌ها)ی شهریار آرمان نظر خواننده را به خود جلد می‌کند، روایت‌های لحظه‌هایی‌اند که اکثریت از کنار آن‌ها راحت می‌گذرند و کم‌ترین توجهی بدان‌ها ندارند؛ اما نویسنده یا روایت‌گر این قطعه‌ها نکته‌به‌نکته، قشنگ و ساده و ادبی آن لحظه‌ها را به تصویر می‌کشاند. در این قطعه‌ها از تیره‌روزی‌های مردان آلوده و غرق در گند و آشغال زیر پیل سوخته گرفته تا اوضاع نکبت‌بار زنان گیرمانده در دام هوا و هوس و فساد اخلاقی کارمندان دفترها، فقر جانکاه طبقه کارگر، فقر و سانسور غریزه جنسی که باعث بروز فساد اخلاقی در ادارات و جامعه شده‌اند، تباهی، بدبختی و بیچارگی انسان افغانی و هوای پاک بعد از باران را می‌توان یافت. گاهی می‌شود با شخصیت‌ها یکجا خندید و زمانی به خاطر نگون‌بختی آن‌ها اشک ریخت. گاهی از هوای پاک بعد از باران می‌شود لذت برد و زمانی از بوی متعفن فضا‌های آفریده‌شده حس انزجار کرد. گاهی می‌شود با شخصیت‌ها پشت پنجره‌ها نشست و به خیابان و رهگذران آن خیره شد و زمانی در خلوت آن‌ها راه پیدا کرد و ذهن آن‌ها را خواند که گرفتار چه رنج‌هایی‌اند.

هم‌چنان از حرف‌و‌حدیث‌های انسان‌های آبکی و بی‌ثبات انسان‌های گیرمانده در قفس هیولای تکنالوژی امروز و بی‌تعهدی و پول‌پرستی دختران این عصر نیز می‌توان نشانه‌هایی پیدا کرد. دخترانی که شربت لب‌ها و شیرینی سینه‌های‌شان امروز نصیب یکی و فردا نصیب دیگری می‌شوند. امروز به یکی تعهد می‌سپارد و فردا شانه‌به‌شانه دیگری راه می‌رود. امسال یار گرمابه و گلستان یکی است و سال دیگر دست در شلوار دیگری فرو می‌کند.

همان‌گونه که انسان‌ها در طول تاریخ بار سنگین اندیشه‌ها، احساسات و گفتنی‌های‌شان را همواره بر دوش شخصیت (انسان یا غیر انسان) گذاشته‌اند و از این طریق آن‌ها را به دیگران انتقال داده‌اند، این تکنیک تاریخی یا این سنت قدیم در «ناداستان‌ها» نیز به خاطر ساختار روایی آن داشتن شخصیت و ماجرا و کشمکش وجود دارد. می‌توان رد پا یا نشانه افکار، اندیشه‌ها، احساسات و قضاوت‌های نویسنده را در بعضی از این ناداستان‌ها خواند. وی در این نوشته‌ها شخصیت‌های مختلفی آفریده است؛ شخصیت‌هایی که گاهی ویژگی‌های منحصر به فرد و خاصی را دارا هستند و زمانی هم خصوصیات جمعی و تپیی دارند. گاهی به سبک و سیاق خودشان حرف می‌زنند، می‌اندیشند و زندگی می‌کنند و زمانی به شیوه صنف‌ها و دسته‌هایی که بدان‌ها تعلق دارند.

نام کتاب: طلایه‌داران تجدد شعر دری در افغانستان (۱۲۸۰-۱۳۴۰)
 نویسنده: علی شیررستگار.
 استاد راهنما: سرمحقق سید علی‌شاه روستایار
 ویراستار: معاون سرمحقق خادم‌احمد حقیقی
 ناشر: ریاست اطلاعات و ارتباطات عامه‌آکادمی علوم افغانستان.
 طرح جلد و صفحه‌آرایی: علی شیررستگار
 نوبت چاپ: اول، ۱۳۹۷
 شمارگان: ۵۰۰ افغانی

هردم زند به رگ‌رگ جان بیشتر مرا
 آوارگی از این چه کند بیشتر مرا
 خلیل‌الله خلیلی

سرایندگان این نوع از شعر را در افغانستان نیز معرفی کرده است. سرمحقق علی‌شاه روستایار، عضو آکادمی علوم افغانستان و استاد راهنمای رستگار متنی نوشته است و بخش‌های آن را به صورت مختصر معرفی کرده است. همچنان غلام‌حسین فرمند، محمدآصف گلزاد و محمدفاضل شریفی به کتاب رستگار تقریظ نوشته‌اند و کار علمی - تحقیقی وی را ستوده‌اند. سرمحقق غلام‌حسین فرمند در نوشته‌اش گفته است: «پروژه علمی - پژوهشی «طلایه‌داران تجدد شعر فارسی دری در افغانستان» پویش و تلاش پربراری شمرده می‌شود که به همت پژوهنده گرامی محقق علی شیررستگار، برای ترفیع رتبه علمی معاون سرمحقق به انجام آمده و دقیقاً می‌تواند تندیس و تحلیل روشنی از سیمای تحول‌پذیرفته ادبیات این برهه زمانی (۱۲۸۰ - ۱۳۴۰) را با ارائه عوامل و اسباب، چونی و چندی، معرفی چهره‌های پیشگام و درون‌کاوی پاره‌ای از سروده‌های آنان به نمایش گذارد.»

محمدآصف گلزاد، سرمحقق در آکادمی علوم افغانستان در نوشته‌اش گفته است: «خوشنودیم که یک تن از پژوهشگران جوان و پرتلاش انستیتوت زبان و ادبیات دری آکادمی علوم افغانستان؛ یعنی جناب محقق علی شیررستگار، با در نظر داشت مبرمیت شعر دوران معاصر دری، با استفاده از منابع متعدد و معتبر و مسئولیت‌پذیری در زمینه، اثر علمی - تحقیقی‌ای را به نگارش گرفتند؛ ضمن آن ویژگی‌های فکری، زبانی و ادبی کلام عده‌ای از «طلایه‌داران تجدد شعر فارسی دری در افغانستان» را مورد تحقیق، تحلیل و ارزشیابی قرار داده‌اند؛ زیرا مسلم است که نهضت تجددگرایی اگرچه واکنش‌هایی را در برابر خود داشته و دارد، مگر قبول آن منحیث یک واقعیت زمان، حتمی است و از همین جاست که پژوهشگر محترم نیز دلایلی و شواهد فراوان در این راستا پیشکش نموده است، خصوصاً پیرامون سخن‌پردازان مشروطه‌خواه به عنوان (معاصران

کتاب «طلایه‌داران تجدد شعر دری در افغانستان» در حقیقت رساله ترفیع یا ارتقای درجه علمی علی شیررستگار، عضو آکادمی علوم افغانستان است. ایشان این تحقیق را به غرض عبور از درجه علمی «محقق» و کسب درجه علمی «معاون سرمحقق» در آکادمی علوم افغانستان انجام داده است. این کتاب در پنج فصل و ۳۲۳ صفحه به کندوکاو شعر دری بین سال‌های (۱۲۸۰ - ۱۳۴۰) پرداخته است؛ بنابراین، معلومات و دانستنی‌های خوب و ارزنده‌ای را راجع به جنبه‌های گوناگون این دوره به خوانندگان عرضه می‌کند. به گفته علی شیررستگار کتاب «طلایه‌داران تجدد شعر دری در افغانستان» حاصل پنج سال تحقیق و تلاش‌های شبانه‌روزی او در راستای تحلیل عناصر صوتی، واژگانی، ادبی و معنایی شعر معاصر دری در افغانستان است.

تجدد شعر تجددخواهان و زمینه‌ها و دشواری‌های فراراه آن‌ها و بررسی ویژگی‌های شعر تجدد، در محراق توجه کتاب «طلایه‌داران تجدد شعر معاصر دری در افغانستان» قرار دارد. تمام تلاش‌های علی شیررستگار هم در این بوده است که زمینه‌های نهضت تجددخواهی را بررسی کرده، موانع و مشکلاتی را که در مسیر این مشروطه‌خواهان قد برافراشته بودند برشمارد. رستگار در رساله‌اش بعد از مقدمه‌ای درباره پیشینه این موضوع، به اوضاع اجتماعی، سیاسی، فرهنگی و ادبی زمانی پرداخته است که جرقه‌های تجدد در اذهان تعدادی از نویسندگان جوان و نسبتاً خوش‌فکر آن دوره زده بود و تا حدودی تاریکی‌های پس‌کوچه‌های ذهن آن‌ها را زدوده و بلعیده بود. همچنان به نقش سراج‌الخبار در قسمت تجدد شعر معاصر دری و تأثیر استرداد استقلال کشور بر تجددخواهی و فرهنگ و ادب، تجددخواهان و ویژگی‌های شعر آن‌ها نیز به صورت مفصل و شرح پرداخته است. به همین ترتیب، رستگار شعر پیشگامان تجدد را از نگاه ادبی، واژگانی، فکری و محتوایی بررسی کرده است و

سنتی و تجددگرا) مکث بیشتری دارد.»

این بزرگان شامل محمود طرزی، عبدالعلی مستغنی، محمدانور بسمل، شایق جمال، عبدالهادی داوی، محمداسماعیل سیاه، ملک الشعرا بیتاب، ملک الشعرا قاری عبدالله، ابراهیم خلیل، مخفی بدخشی، محجوبه هروی، خلیل الله خلیلی، سید اسماعیل بلخی، صوفی عشق‌ری و رازق فانی می‌شوند.

همچنان محمدفاضل شریفی، معاون سرمحقق در تقریظی که بر این کتاب نوشته است، یادآور می‌شود: «رساله علمی کتاب «طلایه‌داران تجدد شعر دری در افغانستان» با مقدمه شیوا آغاز و محقق گرامی طی پنج فصل و بر اساس یک دسته‌بندی علمی و جامع، پس از مروری بر گذشته موضوع، اوضاع سیاسی، اجتماعی و فرهنگی کشور را در دوره تحت مطالعه ارزیابی کرده است و پیوست با آن مباحث کلیدی‌ای چون: سنت‌گرایی و طلیعه تجدد در شعر فارسی دری، ویژگی‌های فکری، زبانی و ادبی در اشعار طلیعه‌داران تجدد را به تحلیل گرفته است.» همه این‌ها کار رستگار را ستودنی و ارزشمند ارزیابی کرده‌اند؛ کاری که می‌تواند

معلومات خوبی به رهروان ادب و فرهنگ تحویل بدهد.

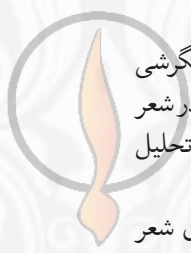
همان‌گونه که قبلاً نیز یادآوری شد، کتاب رستگار متشکل از پنج فصل، مقدمه و نتیجه است. مروری بر گذشته موضوع؛ عنوان فصل اول این کتاب است. در این فصل ده عنوان کتاب از محققان و نویسندگان مختلف معرفی شده‌اند. همه این کتاب‌ها نیز گرد شاعران معاصر افغانستان و ویژگی‌های شعری آن‌ها می‌چرخند؛ کتاب‌هایی که گاهی تاریخ ادبیاتی‌اند و معلومات اندکی راجع به شاعران به دست خواننده می‌دهند و زمانی هم تحلیلی که خصوصیات زبانی، محتوایی و ادبی شعر شاعران هم‌عصر نویسنده را از تجدد تا ایام جنگ و پس از جنگ بیان می‌کنند. بایدها و نبایدهایی این کتاب‌ها بیان شده و موضع کتاب حاضر نیز معلوم و مشخص شده است.

فصل دوم به موضوعاتی چون: اوضاع اجتماعی، سیاسی، فرهنگی و ادبی کشور در آستانه تحول و تجدد (۱۲۸۰-۱۳۴۰)، نشر سراج اخبار و نقش آن در توسعه جنبش‌های تجددگرایانه، مشروطه‌خواهان و تأثیر آن بر فرهنگ و ادب و وضعیت ادبیات در این مدت پرداخته شده است و تمام جوانب آن موشکافی و تحلیل شده‌اند.

در فصل سوم، سنت‌گرایی و جرقه‌های تجدد در شعر دری، نگرشی در باب سنت و تجدد در ادبیات، سنت‌گرایان و طلایه‌داران تجدد در شعر فارسی دری، بررسی زمینه‌های تجدد و موانع سدره آن‌ها تجزیه و تحلیل شده‌اند.

فصل چهارم به ویژگی‌های ادبی، زبانی و محتوایی و فکری شعر سنت‌گرایان و پیشگامان تجدد مکتبی کرده است و این ویژگی‌ها را به صورت مفصل بیان و تحلیل کرده است.

فصل پنجم به معرفی آن‌هایی اختصاص یافته است که شعر تجدد زبان فارسی دری با نام آن‌ها گره خورده است. هرگاه حرفی از تحول شعر از لحاظ محتوا و قالب، زبان و تصویر، دغدغه و رسالت به میان می‌آید، نقش این‌ها را نمی‌توان نادیده گرفت و از کنار تلاش‌های آن‌ها نمی‌توان به راحتی گذشت. این‌ها بودند که با موانع و دشواری‌های مسیر راه‌شان مبارزه کردند تا تحولی را که می‌خواستند در شعر به وجود آورند.

پنجاه اندیشه
تاسیس ۱۳۹۱